

Kas lõppev talv oli karmide killast?

Läinud sügis oli kuiv, ent talv osutus väga niiskeks – Eesti keskmiseks sademete koguseks arvutati 179% normist.

Ain Kallis

Kaks kolmandata ei jää, oli vanarahvatarkus, kui ennustati lõppeva talve õhutemperatuure ning lumerohkust. Eestis paistsid kaks eelmist talve silma just lume poolest, külma poolest jäid need viimase poolsajandi 8. ja 12. kohale. Tänavused kolm talvekuud sattusid selles pingereas üpris keskele. Hoolimata veebruari alguse külmalainest.

Tõeline talvekuu

Aasta lõpukuu meenutas sügist – oli soe ning tormine. Jõuludeks sai vaid idapoolsem Eesti valkjaks, soojakraadid takistasid isegi kunstlume tootmist. Lumeuputuse asemel oli jutuaineks Soomaa üleujutus (281 cm üle keskmise taseme), mis kuulus sajandi kümne suurema hulka. Detsembris sadas tõesti palju vihma – tervelt 16 jaama said uue sajurekordi.

4. jaanuaril kippus pärnakail vesi ahju tulevat, siiski jäi merevee tõus täpselt ohtliku taseme piirile pidama. Peterburil nii hästi ei vedanud – nemad said paar päeva varem näha linna ajaloo 309. uputust.

Alates maailmakarika suusavõistlustest Otepääl, hakkas lund juurde tulema. Jaanuari lõpuks oli maas kohati 20–25 cm paksune valge vaip.

Veebruar oli juba tõelise talvekuu moodi – saime tunda isegi üht külmalainet. Ohtlike kilda seda ei loetud, selleks oli üle 30kraadise pakasega päevi liiga vähe, vaid kolm-neli. Küünlakuu (ja kogu talve) ametlikuks külmarekordiks mõõdeti Jõgeval 5. kuupäeval -35° .

Järjekordselt nägime, millised ilmakontrastid valitsevad vahel meie maal: 6. veebruari hommikul mõõdeti riigi kagunurgas $-33,3^{\circ}$, samal ajal Ristnas, 340 km kaugusel, oli päris soe, vaid $-3,3$ kraadi!

Muld polnud jõudnud eriti sügavalt külmuda, sest oli kaetud koheva lumega. Näiteks 1. veebruaril mõõdeti Jõgeval õhus $-26,8^{\circ}$, lumepinnal -33° , 21 cm paksuse lumevaiba all vaid -1° .

Vabariigi aastapäeval võis Tartus vabalt marssida ja pille puhuda, sest sooja oli 1,2 kraadi, tuult 2 m/s ümber. Mõnus!

Kui meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis aastaaja ilmanäitajad kokku loeti, selgus, et kolme talvekuu keskmine õhutemperatuur Eestis oli $-3,3^{\circ}$ (mullu $-6,6^{\circ}$). Külmemad paigad asusd Pandivere kõrgustikul (Väike-Maarja $-5,4$ ja Jõgeva $-5,3^{\circ}$), märksa soojem oli saartel (Vilsandi $-0,3^{\circ}$).

Võib muuta ajalugu

Seda, et prognoosi täpsusest sõltus liitlaste Normandia dessandi edukus 1944. aasta juunis, on paljud kuulnud. Vähem teatakse, et üheks süüdlaseks Hitleri välksõja nurjumises Venemaal võiks pidada Saksa riigi peasünoptikut Franz Bauerit. Kõik tema pikaajalised prognoosid 1941. aasta sügise ning talve kohta Ida-Euroopas läksid aia taha: oktoober osutus oodatust vihmasemaks ning talv külmemaks.

Külmemaks, seda on veel vähe öelda: pakased Kesk-Venemaal küündisid ligi viiekümne kraadini! Selline möödalaskmine tulenes Baueri klimatoloogilistest teadmistest – tema arvates ei ole kunagi juhtunud, et kolm talve järjest külmad oleksid!

Teadupoolest olid talved 1939/1940 ja 1940/1941 küllaltki karmid, seega arvas sünoptik, et järgmine talv võiks tulla tunduvalt pehmem. Aga kõik kuud detsembrist märtsi lõpuni olid erakordselt pakaselised. Näiteks isegi Moskvast kaugel läänes asuvas Tartus saadi jaanuari keskmiseks õhutemperatuuriks kõigi aegade madalaim näit $-16,4^{\circ}$ ning Võrus registreeriti ühel hommikul koguni rekordilähedane $-43,4^{\circ}$!

Tartu pikas, 1865. aastast algavas vaatlusreas võib leida perioode, mil korduvad mitu külma talve, vahel isegi neli järjest (näiteks 1920–1924 ja 1984–1987).

Lõppev talv osutus sügisega võrreldes väga niiskeks – Eesti keskmiseks sademete koguseks arutati 235 mm, mis teeb 179% normist. Veebruari viimasel päeval mõõdeti lume paksuseks Otepääl soliidne 53 cm.

Milline võiks tulla kevad? Statistika alusel soojapoolne. Näis.